

УДК 339.9:330.341.1.021

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРИНЦИПІВ ІННОВАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ У КОНТЕКСТІ МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН**Крикун Ю.Г., здобувач***Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна*

Світова економіка за останні десятиліття потерпіла справжню революцію, яка проявляється у глобалізації інтернаціональних виробничих зв'язків у високотехнологічній галузі, де на перше місце в світовому господарстві висувається конкурентоспроможність національної економіки. Відомо ще з давніх часів, що чим вище конкурентоспроможність держави, тим більше шансів захистити свої національні інтереси, укріпити економічну безпеку та позицію на міжнародному ринку, створити сприятливі умови для праці та життя. Завдання інноваційної політики полягають в тому, щоб сприяти досягненню цих умов, але, на жаль, існує низка стримуючих факторів, які запобігають ефективному впровадженню поставлених цілей. Тому вивчення теоретичної бази має стати основою пошуку дієвих механізмів подолання негативного впливу на інноваційну політику як на локальному, так і на міжнародному рівнях, а саме через систему принципів.

Теоретичним питанням формування та реалізації інноваційної політики держави приділяли увагу багато вчених, зокрема: Г. Андрощук, Ю. Бажал, А. Голіков, П. Завлін, Н. Краснокутська, О. Лапко, О. Мазур, Б. Малицький, О. Морщагін, Л. Федулова, Ю. Яковець, М. Якубовський та інші. Однак недостатньої уваги було приділено питанням, пов'язаним з дослідженням проблем інноваційної політики в межах міжнародних економічних відносин та рішенням завдань інтегрування України у світовий економічний процес.

Метою статті є дослідження економічної сутності та змісту інноваційної політики, обґрунтування її термінологічної бази й реалізації принципів, необхідних для посилення міжнародних економічних відносин.

На сьогоднішній день інновації охоплюють усі сфери діяльності, впливають на соціально-економічні відносини в суспільстві, процес та умови виробництва, якість споживчих товарів та послуг, а також на розвиток міжнародних економічних відносин. Неперервне впровадження інновацій забезпечує конкурентоспроможність національного продукту на міжнародному ринку та створює умови соціально-економічного розвитку підприємства й держави в цілому.

Згідно Закону України «Про інноваційну діяльність» від 4 липня 2002 року, інновації – це новостворені (застосовані) і вдосконалені конкурентоздатні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і соціальної сфери [1]. Відповідно Закону Республіки Біларусь «Об основах государственной научно-технической политики», інновації (нововведення) – створювані (освоювані) нові або вдосконалені технології, види товарної продукції або послуг, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, які сприяють просуванню технологій, товарної продукції і послуг на ринок [2].

Сучасний період розвитку теорії інновацій пов'язано з освоєнням кластерів базисних інновацій, які забезпечують перехід до 6-го технологічного укладу. У цьому аспекті велика увага приділена міжнародним економічним відносинам, коливанням рівня інноваційної активності різних країн і цивілізацій. Але технологічний і економічний розрив між країнами та цивілізаціями наростає, і постає питання про необхідність поєднання ринкового механізму, щодо поліпшуючих інновацій з активною державною підтримкою базисних

інновацій, які і визначають конкурентоспроможність країни. Наука і нові технології є найважливішими факторами економічного зростання і добробуту людей в умовах інформаційного простору, що вимагає від держави великих зусиль.

Таким чином, з'ясуємо, в чому повинна проявлятися інноваційна політика та на основі яких принципів вона повинна формуватись.

Відповідно до світового досвіду, розвиток науки і технологій складається з трьох взаємозалежних процесів: формування головної стратегічної мети держави, облік загальноновизнаних світових пріоритетів та відображення національних особливостей, специфіки країни. Інноваційний розвиток наразі стає не лише «національною економічною ідеєю», а й тактикою державної економічної й гуманітарної політики [3].

Термін «політика» є одним з найбільш неоднозначних за своїм науковим тлумаченням та характеризується складністю, багатогранністю і різноманітністю проявів. Дано загальне визначення поняття: політика – частина, програма або напрямок такої діяльності, сукупність засобів (інструментів) та методів (способів) для реалізації певних інтересів задля досягнення визначених (суб'єктом політичного процесу) цілей в певному соціальному середовищі. Політикою ще називають процес прийняття рішень, а також поведінку в суспільно-державних установах [4]. Дане визначення категорії політики не вичерпують всієї багатоманітності її визначення, а лише відображають найважливіші складові її інтерпретації.

Під інноваційною політикою слід розуміти комплекс принципів та взаємопідтримуючих економічних, правових, організаційних і соціальних методів планування, стимулювання, регулювання та контролю процесів інноваційної діяльності в науково-технічній та виробничій сферах [5].

В своєму дослідженні Моршагін О.В. обґрунтував, що інноваційна політика має формуватися на підставі таких принципів, як ініціативність, прецизійність, інтерактивність, об'єктивізація. Він розглядає сутність державної інноваційної політики з декількох точок зору: 1) інституційного підходу; 2) функціонального; 3) формального; 4) системного [6].

У наукових працях Андрощук Г.О. та Чистов С.М. виділяють чотири типи державної інноваційної політики: технологічного поштовху, ринкової орієнтації, соціальної орієнтації та політики, націленої на зміну економічної структури господарського механізму [7; 8]. Ключову роль в реалізації інноваційної політики відіграють методи державного регулювання, які класифікуються за різноманітними ознаками, найважливішими серед яких є: сфера впливу, інституційна основа, спрямованість дії, засіб реалізації, тривалість реалізації, деталізація тощо. Незважаючи на відмінність моделей інноваційного процесу й інституціональних засад інноваційної політики в розвинених країнах, підходи до її реалізації мають спільні риси, головною серед яких є збільшення державних витрат на науку й освіту, що приводить до зростання показників загальної наукоємності ВВП [9].

Державна інноваційна політика - це комплекс цілей, а також методів дії державних структур на економіку і суспільство в цілому, пов'язаних з підвищенням економічної і соціальної ефективності інноваційних процесів. Інноваційна політика покликана забезпечити збільшення валового внутрішнього продукту країни за рахунок освоєння виробництва принципово нових видів продукції і технологій на базі розвитку науково-технічного потенціалу, створення системи комерційних форм взаємодії науки і виробництва [10]. Не викликає сумніву, що нова інноваційна політика повинна ґрунтуватися на синтезі політики технологічного прориву, орієнтації на попит, соціальної орієнтації та соціально-економічної трансформації. Згідно із Законом України «Про інноваційну діяльність», головною метою державної інноваційної політики є створення соціально-економічних, організаційних і правових умов для ефективного відтворення, розвитку і використання науково-технічного потенціалу країни, забезпечення впровадження сучасних екологічно чистих, безпечних, енерго- та ресурсозберігаючих технологій, виробництва і реалізації нових видів конкурентоспроможної продукції [1].

На наш погляд, метою інноваційної політики повинні бути стабільність у широкому економічному просторі на всіх рівнях суспільно-економічних відносин та повинно бути

науково обґрунтовано і узгоджено стратегічно важливі соціально-економічні проблеми в аспекті міжнародних економічних відносин.

Таким чином, стосовно реалізації інноваційної політики держави, виокремлюють такі важливі принципи: партнерства і взаємодії центральних і місцевих органів влади; законності та нормативно-правової забезпеченості; підтримки міжнародної науково-технологічної кооперації, трансферту технологій, захисту вітчизняної продукції на внутрішньому ринку та її просування на зовнішній; збалансованості і пропорційності; пріоритетності і системності; збереження економічної стабільності та ін.

Такі принципи повинні забезпечувати збалансованість дій між державою та суб'єктом інноваційного розвитку на державному та міжнародному просторі. Провідна роль держави в стимулюванні міжнародного співробітництва в інноваційній сфері полягає в розробці механізмів і забезпеченні сприятливих умов для міжнародної комерціалізації результатів наукової діяльності, що відповідають взаємним інтересам українських і зарубіжних партнерів, адаптації української нормативно-правової бази у сфері інноваційної діяльності до світової практики, а також завоювання світового визнання передового лідера.

Визначення мети та механізму реалізації інноваційної політики, основних принципів її здійснення, а також відповідних супроводжуваних заходів є основним завданням державної інноваційної політики.

Метою інноваційної політики провідних країн світу є сприяння розвитку науки й техніки, підвищення інноваційної активності, що забезпечує конкурентоспроможність національної продукції на світовому ринку, обороноздатність країни, покращення екологічної ситуації, а також сприяння розвитку венчурного довгострокового бізнесу. Виходячи з цієї мети, держава визначає пріоритетні напрями розвитку інноваційної діяльності та обирає основні шляхи підтримки підприємств, які працюють над виконанням державних інноваційних програм [5]. Такий курс необхідно створювати і в нашій країні з орієнтацією на всеохоплюючу дію закону попиту і пропозиції.

На основі проведеного дослідження можна зробити висновок, що новостворені і удосконалені продукти здатні генерувати та впроваджувати свої ідеї у кінцевий результат, а саме - інноваційну продукцію, яка буде конкурентоздатною на світовому ринку. Отже, саме державна інноваційна політика має стати інструментом забезпечення сталого розвитку України, тобто збалансованого розвитку економічної, соціальної та екологічної складової суспільного устрою, процесу змін, в якому експлуатація природних ресурсів, напрямок інвестицій, орієнтація науково-технічного розвитку, розвиток особистості та інституційні зміни погоджені один з одним і зміцнюють нинішній і майбутній потенціал для задоволення людських потреб і прагнень.

Міжнародні економічні відносини в інноваційній сфері мають складуватися на основі взаємовигідних партнерських відносин, досягнення яких можливо лише за умови створення державою фундаменту для впровадження інновацій у національному господарстві та реалізації принципів як основних завдань державних органів, нарощувати інноваційний потенціал за допомогою державного оборонного замовлення та чітко визначитись відповідальними урядових координаторів з питань інтеграції України та ЄС у інноваційній сфері та їх повноваження.

Література:

1. Про інноваційну діяльність: закон України від 04.07.2002 р. № 40-IV із змінами від 03.06.2010 № 2314-VI.
2. Закон Республики Беларусь от 19.01.1993 N 2105-XII «Об основах государственной научно-технической политики».
3. Микитюк П.П. Інноваційний менеджмент / П.П. Микитюк // – Тернопіль: Економічна думка. – 2006. – 295 с.
4. Політика / Википедия - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uk.wikipedia.org/wiki>.

5. Краснокутська Н.В. Інноваційний менеджмент: Навчальний посібник // Н.В. Краснокутська // — К.: КНЕУ. – 2003. – 505 с.
6. Морщагін О.В. Державна інноваційна політика в умовах формування інноваційної моделі розвитку. – Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – Економіка та управління національним господарством. – Донецький національний університет економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського, Донецьк. – 2008.
7. Андрощук Г.О. Государственная инновационная политика/ Г.О. Андрощук // Бизнес-информ. – 1997. – №1. – С. 37-40.
8. Чистов С.М. Державне регулювання економіки: Навчальний посібник / С.М. Чистов, А.С. Никифоров, Т.Ф. Куценко // – К.: КНЕУ. – 2004. – 440 с.
9. Сільченко І.А. Державна інноваційна політика в умовах формування інноваційної моделі розвитку. Економіка та управління національним господарством / І.А. Сільченко // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу – № 1(9) – 2010 – С. 32-35.
10. Основы инновационного менеджмента: Теория и практика: 2-е изд. перераб. и доп. / Л.С. Баютин и др.; под ред. А.К. Казанцева, Л.Э. Миндели // – М.: ЗАО «Издательство «Экономика». – 2004. – 518 с.

В статті розглянуто і обґрунтовано термінологічну базу економічної сутності та змісту «інновації» в її епохальному розвитку економічної теорії. Виділено принципи інноваційної політики необхідних для посилення міжнародних економічних відносин.

Ключові слова: інновація, інноваційна політика, принципи, міжнародні економічні відносини.

ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ РЕАЛИЗАЦИИ ПРИНЦИПОВ ИННОВАЦИОННОЙ ПОЛИТИКИ В КОНТЕКСТЕ МЕЖДУНАРОДНЫХ ЭКОНОМИЧЕСКИХ ОТНОШЕНИЙ

Крикун Ю.Г., соискатель

Харьковский национальный университет имени В.Н. Каразина

В статье рассмотрена и обоснована терминологическая база экономической сущности и содержания «инновации» в ее эпохальном развитии экономической теории. Выделены принципы инновационной политики, необходимые для усиления международных экономических отношений.

Ключевые слова: инновация, инновационная политика, принципы, международные экономические отношения.

THEORETICAL BASIS OF REALIZATION OF INNOVATIVE POLICY PRINCIPLES IN THE CONTEXT OF INTERNATIONAL ECONOMIC RELATIONS

Krikun Y.G., post-graduate student

V.N. Karazin Kharkov National University

The article examines and justifies the terminology of economic essence and content of «innovation» in its epochal development of economic theory. The principles of innovative policy are highlighted that are necessary for strengthening international economic relations.

Keywords: innovation, innovative policy, principles, international economic relations.

Надійшла до редколегії: 19.02.2013 р.

Науковий керівник к.е.н., проф. В.І. Сідоров

© Крикун Ю.Г., 2013 р.